

סר משה מונטיפיורי

מונטיפיורי דאג לצרכים הגשמיים של אחיו היהודיים ומסר את נפשו לפתח את היישוב היהודי בארץ ישראל. על התמסרות למען כלל ישראל.

התכונות של משה רבנו

בכל שנה בוחר "טיים מגזין" את איש השנה שלו. אבל יהודים, כידוע, שואבים את החדשות שלהם מפרשת השבוע. אם היינו צריכים לבחור את איש השבוע [?] הרי בוודאי שהיינו בוחרים את משה רבינו, שכל הסיפור של חומש שמות מתמקד סביבו.

בהיסטוריה היהודית קמו כמה אנשים גדולים שקראו להם בשם משה, גם הם היו מנהיגים דגולים ובמידה מסוימת היו הממשיכים של משה רבינו. אחד המפורסמים שבהם הוא הרמב"ם שעל מצבתו נחקק "ממשה עד משה לא קם כמשה". הרמב"ם היה רבן של ישראל והוא הנחיל לעם ישראל את הספר "משנה תורה" [?] שהיא תורה שלמה ומסודרת שמהווה המשך ל"תורת משה".

בפרשת השבוע, בשלח, אנו מגלים שמשה רבינו עוד לפני שהוא נקרא בשם "רבינו" ולפני שהוא נתן לבני ישראל את עשרת הדברות בהר סיני, הוא דאג בכל מאודו לצרכיו הגשמיים של עם ישראל; הוא דאג להם למים ולמן (לחם מן השמים) ואפילו לבשר, ורק אחר כך הוא נתן להם את התורה. הרבי מסביר שזהו אכן תפקידו של רועה ישראל, קודם עליו לדאוג לצרכיהם הגשמיים של עם ישראל ורק אחר כך לצרכים הרוחניים שלהם ('תורת מנחם' חלק לו עמ' 4).

גם התכונה הזאת של משה רבינו באה לידי ביטוי אצל אותם מנהיגים בעם ישראל שנקראו בשם משה והם היו רועים ומנהיגים שדאגו לרווחתם הגשמית של עם ישראל. אחד המפורסמים שבהם בדורות האחרונים הוא משה מונטיפיורי, כפי שהרבי הקודם מכנה אותו באחד ממכתביו "הצדיק

המפורסם שהושיע את ישראל" ('אגרות קודש' חלק א עמ' תקכח).

משה מונטיפיורי נולד באיטליה למשפחה ספרדית בשנת 1784. משפחתו היגרה ללונדון שבאנגליה, שם הוא גדל והתחנך והפך להיות אחד מתוך שנים-עשר הברוקרים היהודים בבורסה של לונדון. לאחר מכן הוא נישא לבחורה אשכנזייה, בתו של היהודי העשיר ביותר באנגליה. הוא נכנס לעסקי הביטוח של משפחת אשתו, עסקי גז וסלילת מסילות ברזל והתעשר מאוד.

באותה עת הוא החל לעסוק גם בצרכי ציבור. בתחילה בתור ראש הקהילה היהודית בלונדון, ואחר כך היתה מצודתו פרושה על כל אנגליה. הייחודיות שלו הייתה שהוא היה השתדלן היהודי הראשון שלא דאג רק לקהילה המקומית שבה הוא חי ופעל, אלא דאגתו הייתה נתונה לכל היהודים בכל הקהילות בעולם. כל בעיה שהתעוררה אצל קהילה יהודית כלשהי ברחבי העולם ☒ הפכה להיות ענין אישי שלו והוא טיפל בה לאלתר.

לזוג מונטיפיורי לא היו ילדים משלהם. כמה שנים לאחר חתונתו, הוא נסע לביקור בארץ ישראל. נסיעה לארץ בשנת 1827 היתה בגדר סכנה, אבל הוא בא ארצה וסייע לכל סוגי האוכלוסייה שהתגוררה במקום; יהודים דתיים מאנשי הישוב הישן בירושלים ועד ליהודים שאינם שומרים תורה ומצוות. הוא ראה בכל יהודי אח שלו ולכן הוא סייע לכולם וכך הוא התחבב מיד על יהודי ארץ ישראל. בצעירותו לא היה מונטיפיורי ידוע כיהודי שמקפיד על שמירת כל המצוות, אבל מאז ביקורו הראשון בירושלים הוא נהיה שומר תורה ומצוות תוך הקפדה מיוחדת.

אבל מונטיפיורי עזר לא רק ליהודי ארץ ישראל, כפי שנראה להלן.

עלילת דמשק

זכויות היוצרים של עלילות הדם שייכות לנוצרים שהמציאו את העלילות הללו לפני קרוב לאלף שנים. בכל הארצות הנוצריות העלילו על היהודים, בתקופה כזאת או אחרת, שהם מערבים דם נוצרי באפיית המצות.

בשנת 1840 זה התרחש גם במדינה ערבית [?] סוריה. בעיר דמשק נעלם כומר נוצרי ועוזרו הערבי. צרפתים נוצרים שהתגוררו בדמשק מיהרו להעליל שהיהודים הם שהרגו את שניהם כדי להשתמש בדם שלהם. הם פנו למושל סוריה שהיה ערבי שונא ישראל והוא קפץ על המציאה. מיד עצרו ספר יהודי שאחרי עינויים נוראים "הודה" באשמה והעליל על שבעה מראשי הקהילה היהודית המקומית שהם נטלו חלק ברצח. המשטרה עצרה אותם וכמה מהם עונו למוות רח"ל.

הקהילה היהודית בדמשק פנתה אפוא למונטיפיורי והוא נסע מיד למצרים. באותם ימים דמשק היתה כבושה בידי שליט מצרים מוחמד עלי. בגין הקשרים המסועפים שהיו למונטיפיורי באנגליה, שהיתה אז מעצמה עולמית, הוא קיבל את התואר "סר", ולכן מוחמד עלי התחשב בו מאד, הוא קיבל אותו לפגישה ומיד הורה לאחר מכן לשחרר את כל היהודים העצורים.

פגישה עם הצאר ניקולאי

באותם ימים רוב מניינו ורוב בניינו של העם היהודי חי ברוסיה תחת ממשלת הצאר, שעשה הכל כדי למרר את חיי היהודים, עד שפוגרומים אלימים נגד היהודים התחוללו בעידוד הממשלה וכו'.

בשנת 1846 הצאר הוציא צו לגרש את היהודים ממערב האימפריה הרוסית. מונטיפיורי נסע במיוחד לרוסיה, נפגש עם הצאר ניקולאי הראשון וניסה להניא אותו מתכניותיו. אולם למרבה הצער כל נסיונותיו עלו בתוהו, הוא לא הצליח לשנות את רוע הגזירה והיהודים גורשו.

ילד יהודי נחטף ע"י הכנסייה

בשנת 1858 למשפחה יהודית בבולוניה היה ילד בן שנתיים חולה מאד ל"ע. האומנת הנוצרייה הטבילה אותו לנצרות ללא ידיעת המשפחה מתוך אמונה שזה יציל את הילד.

הילד גדל ובגיל שש משטרת הוותיקן חטפה את הילד ממשפחתו בתואנה

שבמקרה של סכנת חיים מותר להטביל ילד נגד רצון הוריו, ואחרי שהוטבל הוא רכוש של הכנסייה. הפשע הזה קיבל פומבי בכל אירופה וכמה ממשלות הביעו מחאה נגד המעשה הזה.

משה מונטיפיורי נסע לרומא כדי לנצל את כוח השפעתו כדי שהכנסייה תחזיר את הילד החטוף לידי הוריו, אבל ללא הועיל, הילד גדל וברבות הימים הפך למיסיונר.

*

במשך ימי חייו ביקר מונטיפיורי בארץ ישראל שבע פעמים. בשנת תקצ"ב הוא שיפץ והרחיב את המבנה שמעל קבר רחל. הוא עזר רבות לקיומו של הישוב היהודי בארץ ובעיקר בארבעת ערי הקודש: ירושלים, חברון, צפת וטבריה. הפעם האחרונה שהוא ביקר בארץ היתה בהיותו בגיל תשעים ואחת. בכלל נסיעות לארץ באותה עת היו בגדר סכנה, גם בגלל הכנופיות וגם בגלל המחלות. בוודאי שליהודי בן 91 הנסיעה היתה דבר קשה ומייגע ביותר, אבל הוא מסר את נפשו על כך.

כשאשתו נפטרה, הוא קבר אותה באנגליה ובנה מעל קברה מבנה דומה למבנה של קבר רחל, ולימים הוא נקבר על ידה.

בכל העולם ישנם מוסדות, בתי רפואה, ורחובות שקרויים על שמו של משה מונטיפיורי. אבל הזכות הכי גדולה של מונטיפיורי בעיני החסידים היא שהאהל של הרבי בניו יורק שוכן בבית החיים שעל שם מונטיפיורי.

ישנו שיר ישראלי שנכתב על מונטיפיורי ואפשר לומר שהוא מהווה מוסר השכל על תכלית חיי האדם עלי אדמות. השיר מספר כך: "כשהיה השר מונטיפיורי בן שמונים באו לביתו המלאכים ואמרו לו 'הקב"ה רוצה אותך אליו'. מונטיפיורי השיב להם: 'סלחו לי רבותי, אך באמת אני עסוק, יש הרבה צרות לאחינו בעולם הזה, למשל יש עכשיו פוגרום ברוסיה, איך לא אבוא אליהם, כי מי אם לא אני אעזור פה לכולם'."

וכשהוא נהיה בן תשעים [?] ממשיך השיר לספר [?] אמרו לו המלאכים:
"תעלה כי שם למעלה מבקשים". בתגובה השיב מונטיפיורי: "תגידו, איך
עלילת דמשק תבוטל, הלא צריך ללכת לפחה ולומר לו איך מרשים דבר
כזה, ואם צריך לתת לו בקשיש בלי שאף אחד ירגיש מי יתן לו אם לא
אני".

וכשהיה מונטיפיורי בגיל מאה אמר: "מספיק לי, כבר הנשמה שלי שבעה,
הלכו מיליונים לירות ופרנקים אבל ליהודים זה אף פעם לא מספיק". בכל
זאת אמרו לו: "תבוא תראה, צריך לבנות חדר בקבר של רחל ומי אם לא
אתה תעשה את זה".

מונטיפיורי נפטר בגיל מאה ואחת. הוא לא השאיר ילדים ביולוגיים, אבל
אין ילד יהודי שלא מכיר את שמו. כפי שהרבי הקודם כותב: "שם הצדיק
סיר מאנטיפארע זצ"ל נשאר חקוק לתהלה עולמית" ('אגרות קודש' כרך ו
עמ' תקנח).

אנחנו נמצאים בערב יו"ד שבט, יום ההילולא של הרבי הקודם והיום שבו
קיבל הרבי את הנשיאות להנהיג את עם ישראל. לכל אדמו"רי חב"ד יש
את הייחודיות ואת תכונות הנפש של משה רבינו רועה ישראל ומנהיגו. הם
מנהיגים שדואגים כמובן לצרכים הרוחניים, וביחד עם זה דואגים גם לכל
צרכיהם הגשמיים של עם ישראל.